

ПУБЛІКАЦІЇ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Поселення епохи бронзи та заліза в Одеській області *

С. В. Іванова, Н. Є. Ветчиннікова

У статті характеризуються археологічні матеріали, отримані в результаті багаторічних розвідок В. І. Красковського на території Одеської області.

В. І. Красковським відкрито ряд пам'яток кам'яного віку, бронзи та заліза в Одеській області. Систематичні розвідки він розпочав у 1951 р. і проводив майже щорічно до 1977 р. Кілька його знахідок, що відносяться до епохи бронзи, відомі за публікаціями: антропоморфні кам'яні стели, знайдені поблизу Одеси в 1957 р., розкопане ним катакомбне поховання біля с. Монаші Білгород-Дністровського району¹. Більшість відкритих В. І. Красковським пам'яток бронзового та залізного часів неопубліковані. У фондах Одеського археологічного музею АН УРСР зберігається архів В. І. Красковського (звіти та щоденники розвідок)**, який дозволяє значно розширити і доповнити відомості про пам'ятки цих періодів².

У 1952—1956 рр. В. І. Красковський дослідив правий берег Хаджибейського лиману і відкрив п'ять археологічних об'єктів, серед яких поселення поблизу с. Крива Балка, що знаходиться на західному схилі північної частини одноіменної балки. Ця пам'ятка згадується М. С. Синициним, який датує її кімерійським часом та відзначає, що на території поселення трапились залишки кам'яної кладки і кілька уламків посуду³. Нині територія поселення забудована, а зібраний М. С. Синициним матеріал не зберігся, тому ми можемо говорити про характер пам'ятки, виходячи лише з ілюстрацій і опису знахідок, наведених у звіті В. І. Красковського. При дослідженні поселення нами було виявлено уламки ліпного посуду, стінки червоноглиняних амфор, кістки тварин, «знаряддя праці» (?). Вінця ліпного посуду мали відігнутий назовні край, частина стінок і вінця прикрашені прокресленим орнаментом або наліпним валиком з пальцевими вдавленнями, іноді з відбитками нігтя (рис. 1, 19—20). Зовнішня поверхня посуду шорстка, цегляного кольору з сірими та чорними плямами, тісто чорне. На пам'ятці також було

* За розвідками Валентина Івановича Красковського (1913—1979 рр.).

¹ Латишева Л. П. Нова антропоморфна стела епохи бронзи // ТОГУ.— 1959.— Т. 149.— Вып. 7.— С. 152—156; Кремер А. М. Катакомбное погребение у с. Монаши Одесской области // МАСП.— 1971.— № 7.— С. 210—211.

** Архів В. І. Красковського складається з 6 статей, 14 звітів і щоденників розкопок (НА ОАМ АН УРСР, № 88448—88463.— 175 с.).

² Красковский В. И. Отчет о разведках на территории Одесской области за 1952—1956 гг. // НА ОАМ АН УССР.— № 88450.— 9 с.; Красковский В. И. Отчет о разведках памятников каменного века на территории Одесской области за 1955—1957 гг. // НА ОАМ АН УССР.— № 88452.— 10 с.; Красковский В. И. Дневники археологических разведок на территории Одесской области // НА ОАМ АН УССР.— № 88449.— 12 с.

³ Синицин М. С. Следы древних поселений скифо-сарматской эпохи между устьями Днестра и Буга // ИЗ ОДПИ.— Одеса, 1950.— Т. IX.— С. 59, 61.

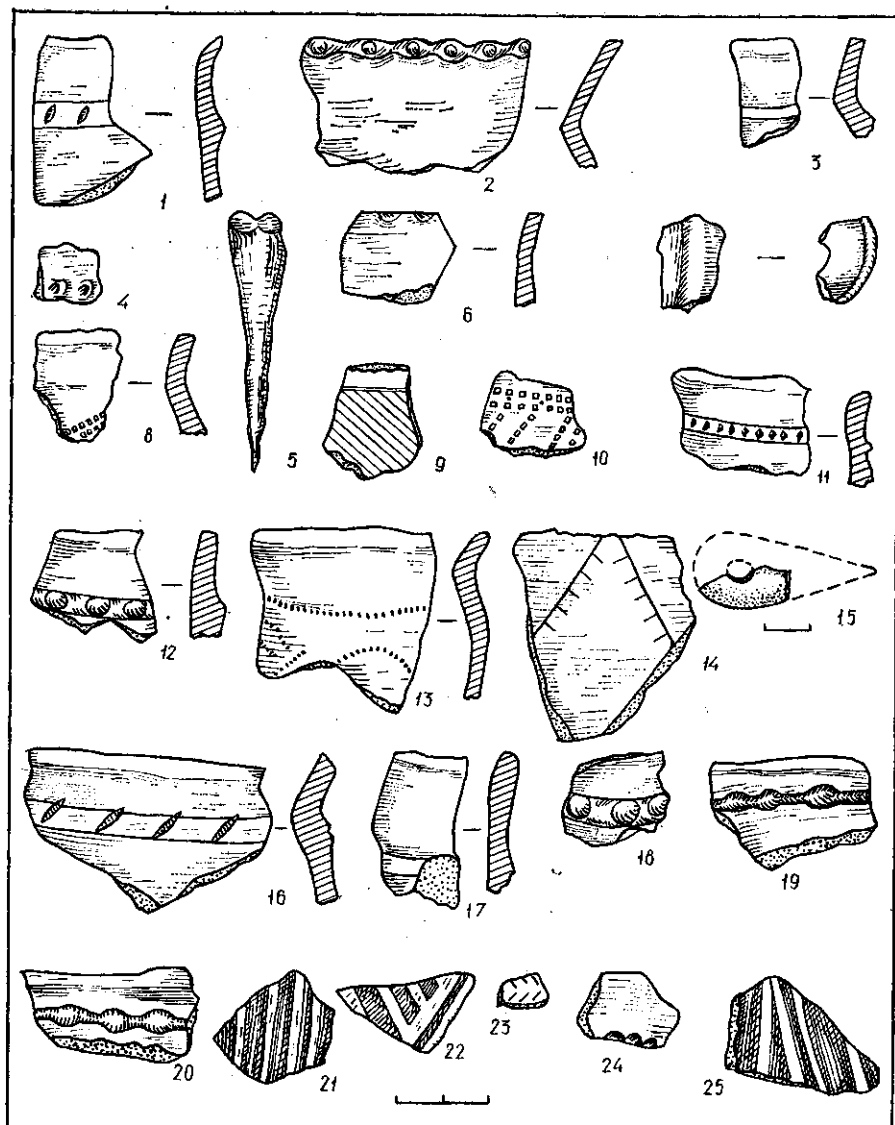

Рис. 1. Знахідки з поселень бронзового часу на території Одеської області: 1-3 — Татарка I; 4 — Татарка II; 5-6 — Дальник IV квартал; 7-17 — Сухий Лиман I; 18 — Сухий лиман II; 19-20 — Крива Балка; 21-25 — Усатівський рівачок.

знайдено кам'яний молот, можливо з кварциту, рисунок якого у звіті відсутній. Шурфовка поселення В. І. Красковським показала, що знахідки зустрічались переважно у верхньому шарі ґрунту, на глибині до півметра. Уламки ліпного посуду та червоноглиняних амфор, знайдені на поселенні, дають змогу характеризувати це поселення як двошарове: пізньобронзового та античного часів.

Поселення Усатівський рівачок розташоване на лівому березі балки, яка пересікає с. Усатове Біляївського району. Значна його частина зайнята садибами і зруйнована кар'єром по видобутку вапняку⁴. Лише на площі, розмірами 90×60 м — було виявлено 4 провали, у стіні одного з яких трапилося кілька уламків кераміки іншого вигляду,

⁴ Вірогідно, цей же об'єкт згадується у звіті М. С. Синицина, який при розвідках 1946 р. (а в 1948 р. — разом з М. Ф. Болтенко) виявив на північному схилі балки кераміку, яку охарактеризував як скифську. Синицин М. С. Изучение скифо-сарматских памятников под Одессой в 1946 г. // АП УРСР. — 1949. — Т. II. — С. 150—151; Синицин М. С. Отчет Одесской скифо-сарматской археологической экспедиции за 1946 г. // НА ОАМ АН УССР. — № 69087. — С. 4.

ніж та, що зібрана на поверхні. Щоб перевірити припущення про багаточаровість пам'ятки, В. І. Красковський заклад 4 шурфи, загальною площею 6 кв. м, за якими і було встановлено, що поселення є двошаровим. Знахідки не збереглися, але у звіті є фото кількох орнаментованих уламків ліпного посуду з провалу (рис. 1, 21—25). Вони, можливо, відносяться до культури багатоваликової кераміки. Знахідки амфор і гончарної кераміки вказують на заселеність території поселення і в античний час.

Поселення **Нерубайське** розташоване в 120—200 м від мису, утвореного Усатівським рівчаком, балкою с. Нерубайське Біляївського району і Хаджибеївським лиманом. На його території виявлено уламки кераміки світло-сірого кольору з червоною смугою під вінцями, культурну належність якої встановити важко.

Поселення **Холодна Балка I** знаходиться в 2 км від с. Холодна Балка на південний захід від виробок вапняку, на корінному березі, де на розораному полі на площі 120×40 м були зібрані підйомні матеріали. Серед знахідок виділяються уламки ліпної сіроглиняної, рідше світлоглиняної кераміки, частина яких орнаментована наліпним вали-

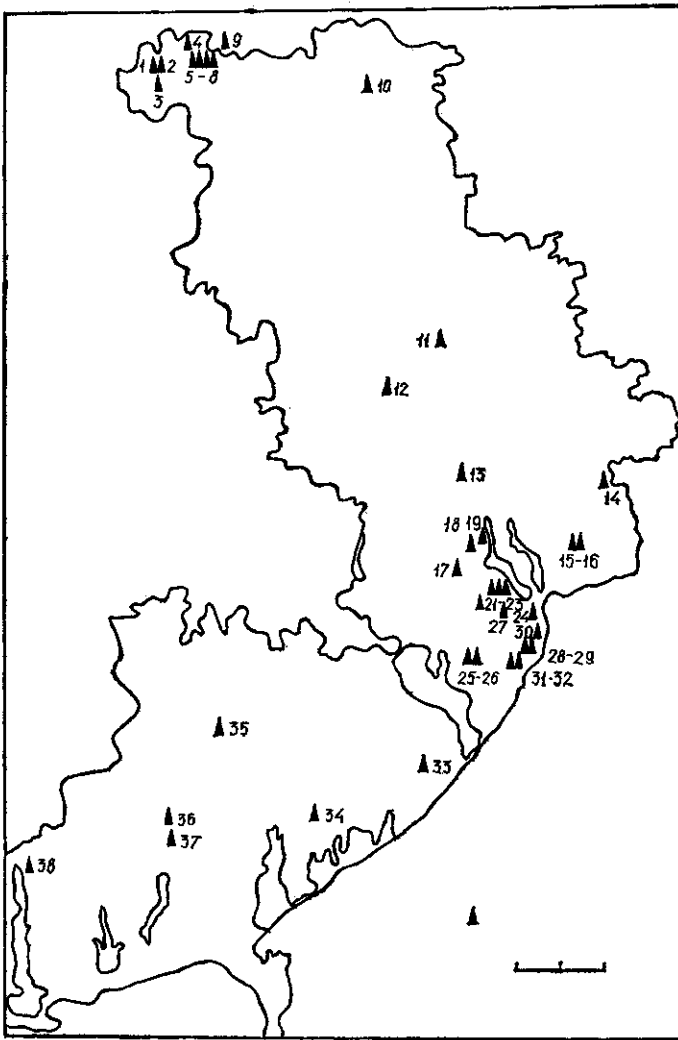

Рис. 2. Карта поселень, досліджених В. І. Красковським на території Одеської області: 1—3 — Серби; 4 — Шепетків Яр; 5—8 — Івашкове; 12 — Цебрикове; 13 — Краснокам'янка; 14 — Каїри; 15—16 — Ольшанка; 17 — Єзюрівка; 18 — Карпове; 19 — Крива Балка; 20 — Нерубайське; 21—23 — Холодна Балка; 24 — Усатівський рівчак; 25—26 — Йосипівка; 27 — Дальник IV квартал; 28 — Татарка II; 29 — Татарка I; 30 — біля заводу Центроліт; 31 — Сухий лиман I; 32 — Сухий лиман II; 33 — Адамівка; 34 — Царичанка; 35 — Єлизаветівка; 36 — Делень; 37 — Главані; 38 — Болград. У м о в н і з н а к и: 1 — поселення.

ком з пальцевонігтевими вдавленнями, вінця посуду — з косими насічками. Тут же знайдена гончарна світло- і сіроглиняна кераміка з хвилястим гребінчастим орнаментом і вінця червоноглиняної амфори. Отже, розглянуте поселення є двошаровим: пізньої бронзи і перших століть нашої ери.

Поселення **Холодна Балка II** розташоване у 5 км від с. Холодна Балка і у 3 км від с. Нерубайське, на березі лиману. Підйомні матеріали зосереджені у зруйнованій кромці берега. Тут трапилися уламки стінок ліпного посуду (з мотузковим, штампованим або пальцевим орнаментами), вінця з прямим, відігнутих назовні, або загнутим усередину краєм, уламок дна плоскодонної посудини. На одному — орнамент у вигляді трикутних фестонів, заповнених паралельними заглибленими смугами до 2 мм у ширину, по яким зроблені наколи. Інший — фрагментовано у шаховому порядку відбитками мотузки. Орнаментальні смуги обмежено рисочками, навскіс прикладеними одна до одної. Тісто сіро-чорне з мінеральними домішками, випалення добре, колір поверхні сіро-чорний, місцями червонуватий. Поверхня посуду шорстка, має сліди загладжування травою, фрагменти червоного кольору залощені. Крім кераміки, знайдені крем'яні уламки і кістки із слідами обробки (?) — ступінчастими вирізами. Поселення відноситься до часів середньої та пізньої бронзи.

Поселення **Холодна Балка III** знаходиться в 7,5 км від с. Холодна Балка і у 500—600 м від с. Нерубайське, на береговій терасі (в 3—3,5 м над рівнем лиману). На його території площею 40×25 м знайдені фрагменти сіроглиняної кераміки. П'ять з них із прокресленим орнаментом у вигляді зигзагоподібних ліній. Тісто чорне з домішками, випалення добре, колір — від попільно-сірого до червоного. В обриві тераси, протягом 10—12 м траплялись крем'яні знаряддя, кістки тварин і уламок сіроглиняної кераміки, серед яких вінця ліпного посуду, орнаментовані на шийці 1—2 валиками з пальцевими вдавленнями і відбитками нігтя, які дозволяють гадати, що це поселення сабатинівського типу.

У 1955—1957 рр. В. І. Красковським було виявлено п'ять поселень у басейні Сухого лиману (рис. 2).

Поселення **Татарка I** розташоване в 1 км на південний захід від с. Прилиманське Овідіопольського району, на лівому березі Дальницької балки, зліва від дороги Одеса — Овідіополь. У 1973—1979 рр. це поселення було досліджене ще раз розвідками Одеського державного університету та Ізмаїльської новобудовної експедиції Інституту археології АН УРСР⁵. На території поселення були зібрані уламки ліпного посуду часів бронзи та червоноглиняних амфор. Зібраний В. І. Красковським підйомний матеріал суттєво доповнює відомості про це поселення. Стінки посуду з грубого тіста з багатьма домішками товченої черепашки і денця з відбитками циновки усатівської культури є свідченням того, що територія поселення була вперше заселена ще в енеоліті. Вивчення керамічного матеріалу дає змогу сказати, що поселення Татарка I є багатошаровою пам'яткою: енеоліту, пізньої бронзи та античності.

Поселення **Татарка II** знаходиться в 3 км на південь від с. Прилиманського на мису лівого берега Дальницької балки і відоме в літературі, як місцезнаходження кам'яного віку⁶. В. І. Красковським був зібраний підйомний матеріал, який відноситься до більш пізнього часу — кераміка, кістки тварин. Серед кераміки можна виділити уламок вінця посудини, прикрашений по шийці рядом серпоподібних заглиблень,

⁵ Загинало А. Г. Отчет о разведках в Овидиопольском районе Одесской области в 1973 г. // НА ИА АН УССР. — 1973/60. — С. 44; Гудкова А. В., Добролюбовский А. О., Тоцев Г. М. и др. Отчет о работе Измаильской новостроечной экспедиции в 1979 г. // НА ОАМ АН УССР. — № 88254. — С. 56.

⁶ Красковский В. И. Памятники палеолита и мезолита Северо-Западного Причерноморья (археологическая карта). — К., 1978. — С. 36.

утворених орнаметиром (рис. 1, 4). Крім уламків посуду, на поселенні знайдений виріб з гальки круглої форми із наскрізним отвором, кам'яний болас, непатинізовані кремені. Незважаючи на незначну кількість знахідок, пам'ятку Татарка II можна включити до кола поселень часів бронзи.

Поселення **Дальник IV** квартал розташоване на мису правого берега Дальницької балки, утвореного впаданням у неї правого відвершка, проти хутора Дальник IV квартал. На цьому ж мису розташоване пізньопалеолітичне місцезнаходження Дальницька Балка⁷. На поселенні площею 150×120 м зібрана кераміка різних часів, знаряддя праці, розщеплені кістки. Закладений шурф дав змогу побачити частину кам'яної кладки. Тут були знайдені уламки ліпного посуду пізньобронзового часу і амфор. У звіті відзначено фрагменти ліпного посуду з наліпним валиком, які не збереглися. Цікаве знаряддя із кістки тварини з обламаним вістря (рис. 1, 5). На території поселення також знайдено скребок та 7 уламків з непатинізованого кременю. Даний матеріал характеризує це поселення як двошарове: пізньої бронзи і античного часу. На сьогодні поселення і пізньопалеолітичне місцезнаходження повністю знищені вапняковим кар'єром.

Поселення **Сухий лиман I** розташоване на правому березі балки, яка впадає з півночі в Сухий лиман, біля одноіменного села. На ньому виявлено понад 10 плям із скупченнями каміння, вапняку і глини, які є залишками жител. Знахідки кераміки, знарядь праці та кісток тварин часто пов'язані з ними. Ліпна кераміка, зібрана В. І. Красковським на цьому поселенні, відноситься до сабатинівського та білозірського часів — це уламки банкоподібного посуду та горщиків з прямими або трохи відігнутими назовні вінцями. Край вінець заокруглений або прямо зрізаний, тісто з домішками шамоту, випалення нерівномірне. Посуд прикрашений відтягнутим або наліпним валиком, розташованим нижче вінця. У більшості випадків валик невисокий, іноді з пальцевими вдавленнями, нігтьовими насічками, відбитками штампу (рис. 1, 11, 16, 17). До кераміки білозірського типу відносяться уламки посуду з прокресленим орнаментом у вигляді косих багаторядних паралельних ліній, а також утвореного велико- і дрібнозубчастим штампом (рис. 1, 8—10, 13, 14). Уламки посуду з ручками-упорами на тулубі або наліпами і ручками з гребінцевими виступами (рис. 1, 7) пов'язуються з посудом фракійського гальштату. Серед окремих знахідок виділяється уламок шліфованої сокири з отвором (рис. 1, 15) і виріб із стінки ліпної посудини з підлощеною поверхнею.

Напевно, В. І. Красковський дослідив південну частину поселення площею 250×60 м, яка в теперішній час забудована. Північна його частина була відкрита пізніше розвідками А. Г. Загинайло та О. В. Гудкової⁸. Вони виявили уламки посуду часів бронзи та червоноглиняних амфор.

Поселення **Сухий лиман II** розташоване на протилежному березі від одноіменного села і має площу 250×150 м. На ньому виявлено 20 зольних плям від 3 до 6 м в діаметрі, а також обпалені кістки та вугілля, ліпну і гончарну кераміку. Ліпний посуд відноситься до часів пізньої бронзи. Це, переважно, вінця і стінки, орнаментовані наліпним валиком (рис. 1, 18). До більш пізнього часу відносяться уламки стінок червоноглиняного і червонолакового посуду. Серед окремих знахідок виділяється кам'яний болас, виріб з добре відмуленої глини з пролощеними смугами і фрагмент турецького чубука. Поселення, таким чином, є тришаровим: епохи пізньої бронзи, античного часу і пізнього середньовіччя.

⁷ Там же.— С. 35.

⁸ Загинайло А. Г. Отчет о разведках...— С. 44; Гудкова А. В., Добролюбский А. О., Тоцев Г. М. Отчет о работе Измайльской...— С. 56; Гудкова А. В., Добролюбский А. О., Тоцев Г. М. Отчет о работе Измайльской новострочной экспедиции в 1980 г. // НА ОАМ АН УССР.— № 88254.— С. 100.

У наступні роки В. І. Красковським знайдено ряд поселень різних часів, частина яких відкрита іншими дослідниками.

Поселення **Єлизаветівка** знаходиться на правому березі долини р. Чаги між селами Єлизаветівка та Роща Тарутинського району. Відкрито В. І. Красковським у 1960 р. Зібраний на ньому матеріал дає змогу датувати його, як пізньобронзове і перших століть нашої ери. Досліджувалось повторно у 1976 р.

Поселення ранньотрипільської культури і культури гумельниця було виявлене В. І. Красковським у 1960 р. на східному березі оз. Ялпуг у м. Болграді біля вулиці Ямбольської. Одночасно з ним ця пам'ятка була знайдена І. Т. Черняковим⁹.

Поселення **Глаvani III** розташоване на лівому березі р. Аліяга в 1 км на північ від с. Глаvani Арцизького району. Відкрито В. І. Красковським у 1961 р. Цю пам'ятку сабатинівського і черняхівського часів було досліджено повторно розвідками О. В. Гудкової¹⁰.

Поселення **Пасат** розташоване на околиці с. Пасат Балтського району. Досліджувалось В. І. Красковським у 1963 р. Ця двошарова пам'ятка часів бронзи та заліза була виявлена повторно розвідками Одеського державного університету¹¹.

Поселення **Серби** з керамікою трипільського та черняхівського часів розташоване на південній околиці с. Серби Кодимського району, на мису, який утворений лівобічною балкою і долиною р. Кодими, на надзаплавній терасі. Знайдено В. І. Красковським у 1964 р. Досліджено повторно розвідками В. М. Станко¹².

Поселення **Червона гребля** розташоване на південно-східній околиці одноіменного села (Вінницька область), на лівому і правому схилах балки, по якій проходить дорога до м. Кодима Одеської області. Це поселення досліджено В. І. Красковським у 1964 р. і знову відкрите С. П. Смолянніною у 1973 р.¹³

Наприкінці 60-х — на початку 70-х рр. В. І. Красковський виявив 22 поселення в різних районах Одеської області, відомості про які не публікувалися. Підйомний матеріал, зібраний на них, не зберігся, тому зараз важко встановити їх культурно-хронологічну належність. Але чітка фіксація місцерозміщення пам'ятки може надати істотної допомоги іншим дослідникам, які проводять археологічні розвідки на території Одеської області.

Біля заводу Центроліт (територія м. Одеси) на терасоподібному виступі Сухої Балки, який знаходиться на висоті близько 10 м над її дном, на площі 70×40 м зібрані уламки ліпної сіроглиняної кераміки і кілька кременів.

У 150 м на південь від с. **Йосипівка** Овідіупольського району, на плато, де закладено фруктовий сад, на площі 70×70 м, зібрані фрагменти ліпної кераміки, кістки тварин, частина яких обпалена, шматки розколотого кременю.

На північно-західній околиці с. **Йосипівка**, в 200 м від вищеназваного поселення, на плато, яке розташоване у напрямі до тваринницької ферми, знайдено кремені (патинізовані і більш пізні) і невеликі уламки ліпної кераміки.

На північний схід від с. **Каїри** Комінтернівського району, на лівому схилі балки, що впадає у Тілігульський лиман, на надзаплавній терасі,

⁹ Черняков И. Т. Некоторые археологические находки из Болградского района Одесской области // МАСП.— 1962.— № 4.— С. 14.

¹⁰ Гудкова А. В. Отчет о разведках в Арцизском и Белгород-Днестровском районах Одесской области в 1973 г. // НА ОАМ АН УССР.— № 85111.— С. 27.

¹¹ Археологические разведки ОГУ 1972—1973 гг. в Балтском районе Одесской области // НА ОАМ АН УССР.— № 85201/1.— С. 20.

¹² Археологические разведки ОГУ 1972—1973 гг. в Кодымском и Ивановском районах Одесской области // НА ОАМ АН УССР.— № 85201/5.— с. 18.

¹³ Ванчугов В. П., Кушнир В. Г. Новые памятники эпохи поздней бронзы и раннего железа в междуречье южного Буга и Днестра // Северо-Западное Причерноморье в эпоху первобытно-общинного строя.— К., 1980.— С. 119—127.

висотою 5—7 м, зібрані численні уламки кераміки, кісток, будівельного матеріалу (?). Площа поселення 250—300×70 м. Поряд з поселенням — курган.

На правому схилі долини р. Малий Аджалик, між селами Первомайське і Ольшанка Комінтернівського району виявлено фрагменти сіроглиняної ліпної кераміки, залишки будівель.

На схилі балки біля с. Ольшанка зафіксовано знахідки сіроглиняної ліпної кераміки і піщаного розтирача.

Біля с. **Цебрикове** Велико-Михайлівського району на лівому схилі надзаплавної тераси, вздовж шосейної дороги трапились нечисленні фрагменти ліпної кераміки.

На схилі відвершку балки проти с. Єгорівка Роздільнянського району зібрана ліпна кераміка.

У 2 км вверх вздовж балки, що проти с. Єгорівка, є терасоподібний виступ, розмірами 150×50 м, трохи нахилений вниз. Промоїною він поділений навпіл. На його східній частині зібрані кремені і фрагменти ліпної кераміки.

Карпове 1 — у південній частині долини, між с. Карпове і Новоолександрівка Роздільнянського району, при закладанні шурфу на території мезолітичної стоянки¹⁴ знайдено кілька фрагментів ліпної кераміки.

Проти хутора **Берберове** біля с. Краснокам'янка Іванівського району, у 100 м від сухого русла долини р. Середній Куяльник на розораному полі знайдено 6 зольних плям, на яких зібрано уламки кераміки, кістки тварин та куски черепашника.

Біля с. **Рєвове** Ширяєвського району, в місці перетину долини р. Куяльник трасою Одеса — Ленінград, з лівого берега в долину впадає балка, орієнтована з півдня на північ, в 1,5 км від місця впадання балки по лівому її схилу знайдено залишки поселення та уламки сіроглиняної гончарної кераміки.

Поблизу с. **Адамівка і Царичанки** Білгород-Дністровського району зібрані уламки ліпної та гончарної сіроглиняної кераміки.

Біля с. **Ділень** Арцизького району на лівому березі р. Аліяга, в 500 м на північ від мосту, знайдено уламки ліпного сіроглиняного посуду.

У Кодимському районі В. І. Красковським було відкрито сім поселень: на північ від м. Кодима і на захід від дороги Кодима — Пиріжне, на надзаплавній терасі, біля балки Шепетів Яр, на площі 120×70 м зібрана ліпна і гончарна кераміка.

На мису лівого схилу балки, по якій проходить дорога Кодима — Бритівка, знайдена ліпна орнаментована кераміка, непатинізовані кремені, обмазка.

На західній околиці с. **Івашкове** на мису, утвореному долиною, в якій знаходиться село, і ще однією балкою, на площі 120×50 м, знайдена ліпна сіроглиняна кераміка.

На північній околиці с. Івашкове, збоку с. Пиріжне, зібрані фрагменти ліпної кераміки.

На північ від с. **Серби** у 500—700 м від ставків, на правому схилі зібрані численні фрагменти ліпної кераміки, яка простежується також у зрізі дороги навпроти ставків.

На околиці с. Серби, на південь від ставків, на високій надзаплавній терасі лівого схилу долини, знайдено фрагменти кераміки.

Таким чином, археологічні матеріали розвідок, проведених В. І. Красковським, вводять до наукового обігу нові дані, які доповнюють відомості про поселення, розташовані на території Одеської області, і дають можливість заповнити білі плями на археологічній карті Південно-Західного Причорномор'я, уточнюють історію польових досліджень на Одещині. Отримана інформація про ряд пам'яток має тим більше значення, що деякі поселення в наш час повністю знищені.

¹⁴ *Красковський В. И.* Памятники палеолита... — С. 57—58.

ПОСЕЛЕНИЯ ЭПОХИ БРОНЗЫ И ЖЕЛЕЗА В ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

В статье вводится в научный оборот новый археологический материал, полученный в результате многолетних разведок В. И. Красковского на территории Одесской области. Сведения об открытых им и неопубликованных 38 поселениях бронзового и железного веков позволяют заполнить пробелы на археологической карте Северо-Западного Причерноморья и уточнить историю полевых исследований в этом регионе.

S. V. Ivanova, N. E. Vetchinnikova

SETTLEMENTS OF THE BRONZE AND IRON AGES IN THE ODESSA REGION

A new archaeological data obtained as a result of the longterm excavations performed by V. I. Kraskovsky in the territory of the Odessa Region are brought into the scientific circulation. The evidence on 38 settlements of the Bronze and Iron Ages discovered by him and not yet published permits filling gaps on the archaeological map of the North-Western Black Sea area and specifying the history of field examination in the Odessa territory.

Одержано 27.03.87.

Комплекс з бронзовим посудом римського часу з поховання в Центральному Криму

К. К. Орлов, С. А. Скорий

Публікується комплекс речей із зруйнованого поховання кінця I-го — першої половини II-го ст. н. е., серед них бронзовий посуд італійського та провінціально-римського виробництва.

Поховання інтерпретується як сарматське, що належить особам з досить високим соціальним статусом.

У 1971 р. на східному схилі глибокої балки в 1 км від південно-східної околиці с. Костянтинівка Сімферопольського району Кримської області під час спорудження греблі колгоспного водосховища було зруйновано поховання перших століть н. е. з різноманітним інвентарем. До його складу входили бронзові: таз, глечик та невелика посудина, призначення якої не з'ясовано, дві світлоглиняні амфори, два червонолакових глечики, червонолакові тарілка і чашка, а також залізні вудила та бронзовий браслет.

На жаль, дані про тип поховальної споруди, з якої походять речі, та поховальний ритуал відсутні.

За словами будівельників, речі знаходились поряд із залишками двох похованих, черепом та кістками кінцівки коня*. Можна вважати знайдені речі одночасним комплексом парного поховання, яке, судячи за наявністю у ньому коштовного бронзового посуду, не пограбоване.

Розглянемо знахідки**.

1. Бронзовий таз із профільованим, загнутим усередину та сплосченим згори краєм, прикрашений із зовнішнього боку трьома врізними

* Вдячні колишньому співробітнику Кримського обласного краєзнавчого музею А. А. Столбунову за дозвіл опублікувати комплекс та В. К. Гарагулі і Б. А. Раєву, які сприяли обробці матеріалів.

** Знаходиться в зібранні Кримського обласного краєзнавчого музею.